

KARB (48) *sb m*

kârb (16), karb (1) *BielKron.* ◊ karb-.

sg N kârb (7). ◊ *G* karbu (1). ◊ *A* kârb (12). ◊ *I* karb(e)m (1). ◊ *L* karbie (2). ◊ *pl* [*N* karby.] ◊ *G* karbów (16); -ów (1), -(o)w (15). ◊ *A* karby (9).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Wyźłobienie, rysa, nacięcie uczynione na drewnianej powierzchni; crena Calep; hiatus, incisio, incisura, incisus, nota, plaga, torulus, vulnus Cn (21)* : anym vczynyl wpothwoyach y vedrzewyu wszyennych trzechnasczye karbow gwalthem *ZapWar 1521 nr 2272*; anym mv zadal dwu ran krwawych w palecz v rąkj lewey anym vyczial pyaczi karbow na drzwiach wsyeny *ZapWar 1540 nr 2596, 1521 nr 2270, 2271, 2272, 1523 nr 2155, 1527 nr 2394 (12)*; Y vczynili ták porąbili hnet dwie łożni/ á vczyniwszy na nich kârby/ iákoby łthopnie/ ná iednę wyłoką łożnią po nich wlezi *Górndworz P5v*; *Crenae – Kârb. Calep 268a*; á z łwego chowánia przedawcy pod iego klucz zaráz wydawác [zboże]/ po iednemu łáłztu/ częgo máią między łobą z Włódárzem karb mieć: bo kârbem iednym łáłzt odpráwi. *GostGosp 46.*

W charakterystycznych połączeniach: uczynić [ile] karbow (8), wrąbić, w(y)ciąć (3).

Szereg: »nasiek i karb« (1): yzem vidzial wielkosc nasiekow y karbow wpothwoyach v komory ZapWar 1550 nr 2674.

Przen: Fałda skórna, zmarszczka (1) : Więc y lat ták łnádnie Mámkáć nie vkrádnie: Bo łáćno zliczyłz pod oczymá kârby/ Tego niezetrą y weneckie fârby. *KochPieś 22.*

a. Jednostka podziałki (4) :

α. Na tarczy zegara słonecznego (3) : y włteczył cień przez dziefięc liniy á přetow ktore iuż był záłfedł ná zegárze Acházowym/ włtecz dziefięcią Kârbow. *Leop 4.Reg 20/11, 4.Reg 20/10.*

*Szereg: »karb a stopień« (1): Chcesz áby włtąpił cień (łłoneczny ná zegárze) dziefięcią liniy: Czyli áby łie wrocił dziefięcią kârbow a łtopniow [vis ut ascendat umbra decem lineis, an, ut revertatur totidem gradibus]? *Leop 4.Reg 20/9.**

β. Na wadze (1) : ielłi łye Wagá będzie tráfiálá w té kârby iáćoś piérwéy wáżył: tedy iuż dobra wagá. *Strum B3.*

2. *Kij lub deseczka, na której nacina się kreski znaczące jakąś ilość; talea Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Cn; tessera Mącz, Cn; calculus, rationarium, tabella, tesserula Cn (24)* : *Murm 149; Mymer¹ [29²]v; BartBydg 155; Tessera aliquando idem quod talea, Karb. Mącz 452a, 438d; Regeltrá zaráz piłác: opáćrznie y rzádnie ie chowác: [...] kârby tákże áby rzádnie chłopi chowáli/ y łpráwiedliwie ie kârbowáli. *GostGosp 48.**

*Zwrot: »zrzynać jako na karbie« (1): A ielłi też ná ktorego wiernego co przypádnie boleści [...] / tho iuż Pan z niego bierze iáćo czyńłz álbo iáćą dáń zá ony młode álbo nieobáćzne wyłtepkki iego/ á pothym mu iuż dawa kwit á zrzyna mu iáćo ná kârbie iż mu łie iuż dofyć słtháło zá on powinny dług iego. *RejAp 132.**

a. Rachunek, spis, zapis, rejestr, stan liczbowy czegoś (17) : Kârby Włódárze od włzelákiego zbożá máią mieć/ ktore máią ták chowác iáćo pieniáćdze włálne *GostGosp 50; Páłterz ma mieć karb*

wfzelákiego bydła/ y Páni Stára/ Vrzędnik regeftr *GostGosp* 116; Karb piwny ma bydź ieden v Vrzędniká/ á drugi ma mieć Piwowar/ wiele piwá zwárzą. *GostGosp* 134, 46 [2 r.], 138 [4 r.].

W charakterystycznych połączeniach: karb bydła, od zboża, piwny, składany (2); karb mieć (8).

Zwroty: »czynić jako na karb« = liczyć na co (1): Ale dzis wślytko opák/ nye tylko żeby im oni tego zábranyáli/ ále yefícze im dozwaláya [...]. Wczým będye ye pan bog fądził/ á nye odpusći im tego/ bo czynya ná miłolierdzie yego yáko ná karb. *GliczKsiąż* E3v.

[»na karb [= na kredyt] dawać«: ná karb tu nie nie dáia/ iedno zá gotowe. *HistFort* B7v.]

Przen (7) :

Wyrażenie przyimkowe: »na [czyj] karb« = na czyjś odpowiedzialność, z czyjegós polecenia, czyjejs woli (5): *BielKron* 400v; Iefli ktorzy názy kápłani wyftępuia/ á flubow fwoich nie chowáia/ to ná fwoj karb czynia: z zakonu to nie idzie. *SkarJedn* 235; Niechże tedy kto chce czyni iáko chce/ ná fwoy to karb vczyni. *CzechEp* 126, 166; ále około náiechánia ná dom/ iż nie máłz tákiedy pewności/ bo to ieden ná drugiego karb vczynic mógł/ przeto imáć fię tákiego nie godzi/ áż przekonánego práwem. *GórnRozm* B4v.

»na karb« = *na niekorzyść (2):* *Mącz* 221a; Ato gdy lámi ná vmyfle fwym będąc wywroceni/ infzych podwroćić/ y wiárę ich zwętlíc/ chca. Co wślytko ná fwoy karb czynia: zgromádzáiac fobie gniew ná dzień gniewu wiecznego *CzechRozm* 112.

3. *Odbyt i jego okolice (2) :* Haemorrhoid - Krwie czieczenię ktore pochodzi zkarbu zadniego. *Calep* 469b; Intertrigo - Otarcie w karbie ziazdi albo zchodezeniá [!]. *Calep* 555a.

4. *Stopień (tu o pokrewieństwie) (1) :* KV ROZEZNANIV KREWNOSCI ZAKONV: trzeba wiedzieć co zowá Liniá y Gradufy. [...] Stopnie álbo gradufy zowá, zámierzenia kárbów krewności *SarnStat* 600.

5. [*Kręg*: tám Káznodzieia vderzył go kijem w fzyię áż mu kárby fpádły/ y ták go okrutnie zámordowali. *StryjKron* 752 (*Linde*).]

6. [*Jednostka miary sprzedawanej soli*: Kujawianie [*kupujący sól*] [...] także różne karby biorą *LustrKra* II 100.]

Synonim: 1. nasiek.